

LISINSKI
SUBOTOM
UVJEK
LISINSKI
NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ!

GÁBOR
BOLDOCZKI
TRUBA

KOMORNI ORKESTAR
FRANZ LISZT

Subota, 20. prosinca 2014.

19 i 30 sati

KONCERTNA DVORANA CONCERT HALL

LISINSKI

NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ INVALUABLE EXPERIENCE

PROGRAM

TROMBA VENEZIANA

ARCANGELO CORELLI:

Concerto grosso u D-duru, op. 6, br. 4

Adagio-Allegro

Adagio

Vivace

(Giga) Allegro

ANTONIO VIVALDI:

**Koncert za trubu, violinu, gudače i basso continuo u B-duru,
op. 12, br. 16, RV 548**

(koncert je izvorno skladan za obou i violinu)

Allegro

Largo

Allegro

BENEDETTO MARCELLO:

Introduzione, aria e presto u a-molu za gudače

ANTONIO VIVALDI:

Koncert za trubu, gudače i basso continuo u D-duru, op. 3, br. 9, RV 230

(koncert je izvorno skladan za violinu)

Allegro

Larghetto

Allegro

PROGRAM

OTTORINO RESPIGHI:

Treća suita za gudače iz Starih plesova i napjeva

Italiana

(prema istoimenom djelu anonimnog skladatelja s kraja 16. stoljeća)

Arie di corte

(prema istoimenom djelu Jean-Baptistea Besarda iz 16. stoljeća)

Siciliana

(prema istoimenom djelu anonimnog skladatelja s kraja 16. stoljeća)

Passacaglia

(prema istoimenom djelu Lodovica Roncallija iz 1692.)

GIOACHINO ROSSINI:

Sonata u G-duru za gudače, br. 1

Moderato

Andantino

Allegro

GIUSEPPE TORELLI:

Koncert za trubu, gudače i basso continuo u D-duru

Allegro

Adagio – Presto – Adagio

Allegro

Nakon koncerta s umjetnicima će razgovarati **Ivan Ćurković**.

U zabavnom programu s plesom i izvlačenjem nagrada za pretplatnike ciklusa *Lisinski subotom* nastupit će **Grupa IXES**.

Fotograf: Marco Borggreve

Gábor Boldoczki (Szeged, 1976.) jedan je od najsajnijih trubača svoje generacije, pa ne iznenađuje što su ga ugledne njemačke novine *Süddeutsche Zeitung* prozvale „dostojnim nasljednikom“ Mauricea Andréa, kralja trube. Međunarodni tisak piše o njemu kao o veličanstvenom virtuozu na trubi, a *Der Tagesspiegel* opisuje ga sljedećim riječima: „Boldoczki je najsajjnija ličnost renesanse trube. Njegov je stil prozračan, razigran i elegantan... Njegova izvedba zvuči tako dobro da nas neprestance tjera da slušamo sve ispočetka.“ Kao mladi trubač, s četrnaest godina osvojio je prvu nagradu na Nacionalnom natjecanju trubača u Mađarskoj. Studirao je na Konzervatoriju *Leo Weiner* te na budimpeštanskom Konzervatoriju *Franz Liszt*, gdje je pohađao

majstorski tečaj profesora Reinholda Friedricha prije nego što je počeo solističku karijeru. Pobjeda na glasovitom međunarodnom natjecanju *ARD* u Münchenu omogućila je tadašnjem 21-godišnjaku proboj na međunarodnu glazbenu scenu. Slijedila je nagrada *Grand Prix de la Ville de Paris*, koja mu je dodijeljena na najuglednijem natjecanju trubača na svijetu – Međunarodnom natjecanju *Maurice André*. Boldoczki je dobitnik mnogobrojnih nagrada, među kojima valja izdvojiti nagradu njemačke Phono akademije za *Glazbenika godine* 2008. Na europskim turnejama Gábor Boldoczki nastupa s poznatim orkestrima poput Simfonijskog orkestra Bavarskog radija, Festivalskog orkestra iz Budimpešte, Simfonijskog orkestra Marijinskog teatra, Ruskog nacionalnog orkestra, Bečkog simfonijskog orkestra te sa svjetski poznatim komornim orkestrima, a često nastupa i sa sopranisticom Editom Gruberovom. Boldoczki je prvi solist na trubi pozvan da izvede koncerte za trubu Michaela Haydna na Salzburškom festivalu te redovito nastupa u renomiranim koncertnim dvoranama kao što su Musikverein u Beču, Concertgebouw u Amsterdamu, dvorana Berlinske filharmonije, Théâtre des Champs-Élysées u Parizu, Velika dvorana Konzervatorija u Moskvi, Palača umjetnosti u Budimpešti i drugima. Glazbenik je također održao koncerte u Južnoj Americi, Japanu i Kini. Boldoczko često traže kad su u pitanju izvedbe suvremenih skladatelja; pratio je Gidona Kremera i Kremeratu Balticu na premijernoj izvedbi koncertnog djela *Revelation* (Otkrivenje) Georgsa Pelécisa na glazbenom festivalu *Les muséiques* u Baselu. Gostovao je i na glazbenom festivalu u Dubrovniku gdje je premijerno izveo *Koncert za trubu* Borisa Papandopula te na festivalu u Mecklenburg-Vorpommernu s *Koncertom za trubu* Lászla Dubrovaya, a 2010. godine u sklopu umjetničkog rezidencijalnog programa premijerno je

svirao *Koncert za trubu* Fazila Saya. U siječnju 2010. dodijeljena mu je titula *Doctor Liberalium Artium* (doktor humanističkih znanosti) te je imenovan profesorom na glasovitoj Muzičkoj akademiji *Franz Liszt* gdje podučava trubu. Ministarstvo kulture Republike Mađarske 2013. godine uručilo mu je najvažniju nagradu s područja glazbe – Odlikovanje Franza Liszta. Gábor Boldoczki je za diskografsku kuću *Sony Classical* snimio nekoliko albuma. Posljednji, *Tromba Veneziana* s djelima Antonija Vivaldija, objavljen je u studenome 2013., a hrvatskoj će publici prvi put biti predstavljen na ovom zagrebačkom koncertu. Svestrani repertoar Gábora Boldoczskog seže od Bacha do Pendereckog, od Vivaldija do Šostakoviča, Hindemitha, Takemitsua i Arva Pärta. Gábor Boldoczki svira na instrumentima njemačke tvrtke *B&S*.

Mađarski **Komorni orkestar *Franz Liszt*** osnovali su 1963. godine bivši studenti istoimene Muzičke akademije. Orkestar je desetljećima vrlo cijenjen na međunarodnoj glazbenoj sceni te slovi za jednog od najpoznatijih ansambala srednje Europe. Komorni je orkestar nastupao u Carnegie Hallu u New Yorku, Suntory Hallu u Tokiju, Operi u Sydneyju, Théâtreu de la Ville u Parizu te Concertgebouwu u Amsterdamu. Iako *Franz Liszt* nije skladao djela za gudače, ansambl je odabrao njegovo ime kao izraz dubokog poštovanja i divljenja prema skladatelju. Veliki utjecaj na rad orkestra imao je njegov prvi umjetnički ravnatelj Sándor Frigyes, koji je također bio predavač na Muzičkoj akademiji *Franz Liszt*, a nakon njegove smrti 1979. godine, ulogu koncertnog majstora preuzeo je

János Rolla. Repertoar orkestra obuhvaća gotovo cijelu povijest glazbe, od Monteverdija, Bacha, Vivaldija, Mozarta do romantičara i skladatelja 20. stoljeća. Snimili su više od dvjesto nosača zvuka za diskografske kuće *Sony Classical*, *CBS*, *Teldec*, *EMI*, *Erato*, *Denon* te za mađarski *Hungarton*. Orkestru je triput dodijeljena nagrada *Grand Prix* francuske Académie de Disque te više puta nagrada za *Najbolje diskografsko izdanje* u Mađarskoj. Održavaju redovite turneje po Europi, SAD-u, Južnoj Americi, Dalekom istoku i Australiji te nastupaju na uglednim festivalima (Schleswig-Holstein, Ascona, Besançon, Moritzburg, Edinburgh, Bath, Helsinki, Lucern, Gstaad, Montreux, Prades i Santander). Na svojim koncertima i diskografskim izdanjima Komorni orkestar je nastupao i surađivao sa sljedećim svjetski poznatim dirigentima i solistima: Heinz Holliger, sir Yehudi Menuhin, Adam Fischer, Jean-Pierre Rampal, Isaac Stern, Henryk Szeryng, Maurice André, Martha Argerich, Miklós Perényi, András Schiff, Zoltán Kocsis, Dezső Ránki, Tamás Vasary, Péter Frankl, György Pauk, Shlomo Mintz, Vadim Rjepin, Midori, János Starker, Ruggero Raimondi i Edita Gruberová. Komorni orkestar *Franz Liszt* sastoji se od šesnaest gudača, a ovisno o programu pridružuje im se solist na čembalu te glazbenici na puhačim i drugim instrumentima. U više od pedeset godina stvaranja, ansambl je postao predstavnikom ne samo mađarske nego i međunarodne scene klasične glazbe, a svojim djelovanjem nastoji popularizirati mađarsku gudačku tradiciju diljem svijeta.

PRVE VIOLINE

Péter Tfirst, koncertni majstor
Péter Hamar
Róbert Horváth
Gergely Zsolt Hutás

VIOLE

Attila Lezsák
Mihály Várnagy
András Pista

KONTRABAS

Bence Dániel Horváth

DRUGE VIOLINE

Tamás Dr. Déri
Géza László Hargitai
Attila Kovács
Attila István Pintér
Zoltán Ferenc Tfirst

VIOLONČELA

Ottó Kertész
András Béláné Bánó
Mihály Simkó-Várnagy

ČEMBALO

Soma Miklós Dinyés

Na nedavno objavljenom nosaču zvuka istoga naslova kao i večerašnji koncert, Gábor Boldoczki svirao je Vivaldijeva djela koja je prilagodio izvedbi na trubi, a za koncertnu turneju s Komornim orkestrom Franz Liszt pripojena su im i djela drugih talijanskih majstora: Corellija, Marcella, Respighija, Rossinija i Torellija.

Skladatelj i violinski virtuoz **Arcangelo Corelli** (1653.-1713.) nastupao je diljem Europe. Službovao je od 1679. do 1686. na dvoru švedske kraljice Kristine, zatim je stvarao pod pokroviteljstvom nekolicine kardinala te je potkraj života stanovao u kući kardinala Ottobonija u Rimu. Stekao je ugled i imetak te utemeljio rimsku violinističku školu. Suvremenici su iznimno cijenili njegov glazbeni stil, ali i „umjeren temperament i skromno ponašanje“ (John Hawkins). Corellijeve sonate i *concerta grossa*, skupljene u šest opusa, odlikuje iznimna ljepota. Važni su za povijesni razvoj sonata i koncerata pa ne iznenađuje što su snažno utjecali na stvaralaštvo Bacha i Händela. Objavljivanje Corellijevih najvažnijih djela koincidiralo je s razvojem glazbenog izdavaštva oko 1700., a utjecaj je širio i podučavanjem. S obzirom na velik značaj njegovih djela, iz kojih su mnogi posuđivali, danas se može činiti da je riječ o baroknim „klišejima“, no mnogi od tih stilskih elemenata potječu upravo iz njegovih djela: violinske dionice zahtijevaju iznimnu okretnost, figuracije razlomljenih akorda, tretman basovske linije. Smislom za proporcije Corelli je, kako piše Michael Talbott, u skladbama našao prostor između tadašnjeg bolonjskog akademizma i venecijanske ekstravagancije. Corellijevi *concerti grossi* iz 1712. nastali su spajanjem niza nesrodnih stavaka izvorno namijenjenih pojedinačnom izvođenju. U njima se izmjenjuju spori i brzi stavci, no dok ostali iz tog opusa imaju pet i više stavaka-plesova, **Concerto grosso u D-duru, op. 6, br. 4** ima samo četiri, i to razvijena stavka, kojima se najavljuje i razvoj kasnijih simfonija. Iako Corelli mnoge glazbene elemente nije sam izmislio ili ih prvi upotrebljavao, počeo ih je primjenjivati na način koji je ostao prihvaćen u tadašnjem i kasnijem skladanju.

„Za mene Vivaldi znači sunčev sjaj. Kakav god da sam imao dan, ako sam u autu na povratku slušao Vivaldijevu glazbu, kući sam stigao s osmijehom.“

Gábor Boldoczki

„Crveni svećenik“ – crvenokosi skladatelj i svećenik **Antonio Vivaldi** (1678.-1741.) podučavao je violinu, dirigiranje i kompoziciju, a sam je učio svirati violinu od oca. Ubrzo nakon zaređivanja prestao je služiti mise, tvrdeći da je to zbog bolesti. Proslavio se već ranim trio-sonatama i ciklusom *L'estro armonico*, a neke njegove koncerte Bach je, impresioniran, transkribirao za instrumente s tipkama. Vivaldi je imao više glazbeničkih funkcija u venecijanskim crkvama, bio je *maestro di cappella da camera* hesenskom princu Philippu, proveo je tri karnevalske sezone u Rimu, gdje je skladao opere. Koncerti iz op. 8 pridonijeli su njegovoj skladateljskoj reputaciji, a potkraj života odlazi potražiti skladateljsku sreću u Beč, no prekasno. Vivaldijev utjecaj najveći je na području instrumentalne glazbe, naročito koncerata, u kojima je primjenjivao formu ritornela u brzim

stavicima i trostavačni plan skladanja. Kao vješt orkestrator, spretno je rabio i još prilično nove efekte, kao što su prigušivanje i *pizzicato* te je proširio tehniku sviranja. Vivaldi je napisao petstotinjak koncerata, no među njima samo jedan dvostruki koncert za trube pa je Boldoczki za vlastitu izvedbu odlučio prilagoditi još neka njegova djela. Zbog strukture tih djela trebalo je preinačiti partiture: postojale su velike tehničke i akustičke razlike između trube i instrumenata koje je Vivaldi izvorno odabrao, i to ne samo u solističkim dionicama nego i u orkestralnom dijelu. U prethodnom svojem projektu Boldoczki je za trubu preradio neke Bachove skladbe, čije su orkestralne dionice uglavnom ostale netaknute. **Koncert za trubu, violinu, gudače i basso continuo u B-duru, op. 12, br. 16, RV 548**, Vivaldi je vjerojatno skladao za Ospedale della Pietà, djevojačko sirotište u kojem je radio. Dok u ritornelu i u *largo* duge melodije, izvorno namijenjene oboi, trubač može pokazati pjevnost svojega instrumenta, u trećem se stavku traži iznimna sviračka okretnost i tehnička spremnost. Drugo večerašnje Vivaldijevo djelo, **Koncert za trubu, gudače i basso continuo u D-duru, op. 3, br. 9, RV 230**, izvorno je pisan za violinu te i u njemu nakon prvoga vedrog stavka slijedi usporavanje, blagi *larghetto*, dok se na kraju traži preciznost – u ovom slučaju trubačeva – kao i vrsna tehnika artikulacije. „U koncertima za trubu treba se posebno pripremati za izvođenje visokog registra, no vježbanje violinskih koncerata, na primjer, omogućuje mi istraživanje više melankoličnog, a manje trijumfalnog zvuka pa time i eksperimentiranje različitim glasovima trube“, istaknuo je Boldoczki.

Benedetto Marcello (1686.-1739.) bio je skladatelj, pisac, teoretičar, državni službenik te mlađi brat skladatelja Alessandra Marcella. Nema točnih podataka o njegovim skladateljskim angažmanima jer se primarno bavio drugim poslovima – nakon studija prava i književnosti, bio je u službi Mletačke Republike od 1707., guverner Pule od 1730. i financijski upravitelj Brescie od 1739. Rijetko je datirao svoje partiture. Proslavio se parafraziranjem psalama u ariosima koji su objavljeni kao *Estro poetico-armonico*. Poznata je, čak zloglasna, bila njegova satira *Il teatro all moda* – ruganje operama onog vremena, Vivaldijevim i drugima. Skladao je mnogo kantata i predavao pjevanje; trag u talijanskoj glazbi ostavio je naročito vokalnim djelima. Kako ističe Eleanor Selfridge-Field, Englezi su tada hvalili „harmoniju“ njegovih djela, Nijemci „melodiju“, a Talijani „kontrapunkt“. Instrumentalnom glazbom bavio se kratko i vjerojatno na poticaj akademija. Djelo **Introduzione, aria e presto u a-molu za gudače** napisao je izvorno za čembalo, a 1930. za gudače ga je obradio Ettore Bonelli (1900.-1986.).

Nakon studija violine i kompozicije, u klasi Luigija Torchija u Bologni, **Ottorino Respighi** (1879.-1936.) učio je kratko i od Nikolaja Rimski-Korsakova u Rusiji, što je opisao kao tek nekoliko „vrlo važnih“ lekcija, napose iz orkestracije. Učio je kratko i od Brucha u Berlinu. Svirao je violinu i violu. Bio je član Mugellinijeva kvinteta u Bologni, zatim profesor kompozicije na školi Santa Cecilia u Rimu i

kasnije njezin ravnatelj, odakle je otišao kako bi se mogao baviti skladanjem i dirigiranjem pa i korepetiranjem za svoju suprugu, pjevačicu i skladateljicu Elsu Olivieri Sangiacomo. Kratko je, 1910., bio u „borbenoj“ skupini Lega dei Cinque, sa skladateljima Pizzetijem, Malipierom, Bastianellijem i Bossijem. Ta je skupina bila posvećena „uskrsnuću“ i obnovi talijanske glazbe. Inače se nije upuštao u politiku, no čini se da je Mussolini volio njegove orkestralne skladbe, a biograf Harvey Sachs zapisao je da je Respighi bio „onaj skladatelj koji se nije pokušao omiliti režimu jer je bio jedini iz svoje generacije kojega je režim podupirao a da za to taj isti režim nije bio zamoljen“. Respighi je isprva pisao vokalna i komorna djela, a najpoznatiji je po orkestralnim djelima blještave, katkad i kričave orkestracije, kao što su *Rimske fontane*, *Rimske pinije* i *Rimske svečanosti*. S vremenom ga sve više zanima rana glazba koju aranžira i iz koje posuđuje za vlastite skladbe: kao polazište rabi gregorijansko pjevanje, Rameauova i Rossinijeva djela. Neki su mu prigovarali i zbog pretjeranog moderniziranja Monteverdijeva *Orfeja*. Respighi je između 1917. i 1932. napisao tri orkestralne suite **Starih plesova i napjeva za gudače**, koje se zasnivaju na starim talijanskim i francuskim djelima za lutnju, ponovno objavljenima u zbirci Oscara Chilesottija. Za razliku od prvih dviju suita, večerašnja, **Treća suita**, pisana je samo za gudače, što joj daje „suzdržaniji“ zvuk u odnosu na prethodne. Spretno složena i zvukovna obojena, suitu karakterizira raspon od početne *gagliarde*, preko male suite prema Besardu, *spagnolette* – pučke melodije u trećem stavku i neobično dramatične *passacaglie* na kraju.

Gioacchino Rossini (1792.-1868.), najvažniji talijanski skladatelj prve polovice 19. stoljeća, odrastao je po kazalištima u kojima su nastupali njegov otac, trubač i kornist, i majka, pjevačica. Svirao je nekoliko instrumenata i učio pjevanje te nastupao kao dječjački sopran. U kazalištima je svirao čembalo i počeo skladati prve arije. Učio je kontrapunkt i kompoziciju u Bologni i proučavao djela Haydna i Mozarta. Imao je ugovor s dva napuljska kazališta pa je svake godine komponirao po jednu operu za svako kazalište, ali ubrzo počinje pisati i za mnoga druga kazališta. Putovao je po Europi, sam i sa suprugom, pjevačicom, nizao operne uspjehe po Italiji, u Beču i u Parizu. U Parizu je živio u više navrata i ondje proveo posljednjih četrnaest godina života (Rossini je bio poznat i po gastronomskoj vještini). Usavršio je komičnu operu *buffo* i razvio operu *seriu*, oblikujući drukčiju strukturu i način pjevanja, proporcionalne oblike za koje treba dosta virtuoznosti. Definirao je operni *cantabile*, *cabalettu*, duete i finala te spojio talijanski i francuski operni stil (sebe je nazivao „posljednjim od klasicista“). Iako najpoznatiji po operama i drugim vokalnim djelima, skladao je i mnoge instrumentalne skladbe, a *Sonate za gudače* napisao je kad mu je bilo samo dvanaest godina, 1804. u blizini Ravenne, za obiteljske prijatelje kod kojih je tada odsjedao. Zapisao je da je „strašne sonate“ skladao brzo, za skorašnju izvedbu na kojoj je on sam najlošije svirao (dionicu druge violine). Sonate su zapravo gudački kvarteti, ali pisani za dvije violine, violončelo i kontrabas.

Godine 1823. Rossini ih je revidirao za izdavanje i objavio kao djela za klasični gudački kvartet. U orkestralnoj verziji s „vraćenim” kontrabasom, danas su ta djela na repertoaru brojnih gudačkih orkestara. Zaboravljena djela tek je 1940-ih našao skladatelj Alfredo Casella u Kongresnoj knjižnici u Washingtonu. Sve te mladenačke sonate, među kojima i **Sonata u G-duru za gudače, br. 1**, prati raspored stavaka brzi-polagani-brzi s lirskim pasažama solističkih dijelova u drugome stavku, kao svojevrсна najava kasnijih arija.

Giuseppe Torelli (1658.-1709.), violinist i skladatelj, od 1684. predavao je na Accademia Filarmonica u Bologni. U više je navrata svirao u bolonjskoj crkvi sv. Petronija, a nastupao je i po Njemačkoj te je bio kapelnik markgrofa od Brandenburga u Ansbachu. I Torellijev je rad važan za rani razvoj koncerta koji se tek trebao ustaliti kao trostavačno djelo – doduše, valja upozoriti na terminološku zbrku, jer se oznaka „concerto” tada nije rabila samo za djelo sa solistom ili za djelo u kojem sudjeluje orkestar. Torelli je autor sonata za violinu (op. 6), koncerata sa solističkim instrumentima i *concerta grossa* (posthumni op. 8), dua za violinu i violončelo. Mnogo je skladao za trubu, za što je u Bologni već postojala tradicija. Djela s trubom nazivao je sonatama, ali katkad i *sinfonia* i *concerto*. Nastajala su vjerojatno zato što je u Bologni tada živio vrstan trubač Giovanni Pellegrino Brandi, koji je svake godine svirao na svečanosti posvećenog sv. Petroniju – i inspirirao je svečane sonate za trubače i gudače: Torellija, Pertija, Jacchinija, Aldrovandinija i Domenica Gabriellija. Ta su djela, među kojima i **Koncert za trubu, gudače i basso continuo u D-duru**, obično izvođena na početku mise. Smatra se da je, zbog toga što skladbe nisu namijenjene objavljivanju i široj publici, nego izvedbi na svečanosti, Torelli mogao u njima više eksperimentirati: poigravati se kontrastom zvuka trube i gudača, razvijati tehniku pisanja koncerta i proširivati harmoniju; time je znatno unaprijedio postojeći glazbeni oblik.

Nakladnik: Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog

Za nakladnika: Dražen Sirišćević, ravnatelj

Producentica programa: Ivana Kostešić

Autorice teksta: Egle Vošten, Dina Puhovski

Urednica: Ana Boltužić

Lektorica: Rosanda Tometić

Oblikovanje, grafička priprema i tisak:

Intergrafika TTŽ d. o. o., Zagreb

Naklada: 400 primjeraka

Cijena: 20 kuna

www.lisinski.hr

KONCERTNA DVORANA CONCERT HALL

LISINSKI

NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ INVALUABLE EXPERIENCE

29. 12. 2014.
DAN DVORANE

BOLERO
ŠPANJOLSKA NOĆ

SIMFONIJSKI ORKESTAR HRVATSKE RADIOTELEVIZIJE IVAN REPUŠIĆ
TENA LUCERO PETRIT ČEKU SARA DOMJANIĆ MARIN MARAS

LISINSKI SUBOTOM UVJEK LISINSKI

NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ!

KONCERTNA DVORANA CONCERT HALL

LISINSKI

NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ | INVALUABLE EXPERIENCE

GRAD ZAGREB

CROATIA OSIGURANJE

osiguranje 1864

INA

Večernji list

*Zagreb
moj grad*